

HVOR LIGGER ANSVARET VED DE USIKRE GRAVMINDER?

EN VEJLEDNING FRA MILJØHUSET AUGUST 2018

I forbindelse med debatten om sikring af gravminder, har der været både forvirring, men også uenighed blandt kirkeansatte om, hvad der egentlig skal ske, hvilke regler der er og hvilke regler, der skal følges.

Miljøhuset har derfor lavet denne vejledning for at afklare forholdene:

Hovedansvaret (efter Kirkeministeriets retningslinjer)

Kirkeministeriet oplyser i et brev til Odder provsti, ”at det følger af § 23 i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, at menighedsrådet har det daglige tilsyn med kirken og kirkegården. Der henvises til lovekendtgørelse nr. 1156 af 1. september 2016 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.

Det er således menighedsrådets opgave at sørge for, at det ikke er forbundet med fare for mennesker at færdes på kirkegården.

Tilsvarende har menighedsrådet som arbejdsgiver pligt til at sikre, at arbejdspladsen overholder de almindelige arbejdsmiljømæssige regler.

I tilfælde, hvor menighedsrådet vurderer, at der er gravsten, der kan være til fare for sikkerheden på kirkegården, skal menighedsrådet gøre gravstedsejeren opmærksom herpå. Menighedsrådet har således som udgangspunkt pligt til at varsle gravstedsejeren, før der iværksættes tiltag i forhold til at udbedre forholdet.

For så vidt angår gravsteder, der er i brug, tilhører gravminder på gravstedet gravstedsejeren, og det påhviler denne at sørge for at udbedre forhold, der udgør en sikkerhedsrisiko samt at afholde de udgifter, der er forbundet med ubedringen. Dette gælder også for gravsteder, hvor der er indgået en aftale om flerårig vedligeholdelse.”

Kirkeministeriets udmelding er helt klar:

Det er menighedsrådets opgave at sørge for, at alle gravminder er eftersat, om de kan vælte eller ej. Når en risikosten er konstateret, skal menighedsrådet gøre gravstedsejeren opmærksom på det og bede om en sikring (se i øvrigt Miljøhusets vejledning om det).

Hovedansvaret er derfor placeret hos menighedsrådet, der jo har ansat en kirkegårdsleder eller en graver til at give menighedsrådet besked om risikosten. Menighedsrådet har således handlepligten, til at få tingene bragt i orden.

Arbejds miljøreglerne

Arbejdstilsynet har afgivet påbud på en lang række kirkegårde rundt om i landet. Af disse påbud fremgår det:

Det er Arbejdstilsynets vurdering, at arbejdet på visse gravsteder, ikke kan udføres sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, idet der er fare for at opretstående gravsten kan vælte ned over de ansatte, med alvorlig legemsbeskadigelse til følge.

Mange af de opretstående gravsten var ikke sikret mod at vælte. De opretstående sten anslås til at veje fra 50 til 300 kg.

Mange af stenene stod løst således, at de rokkede, hvis man skubbede let til dem.

Arbejds miljølovens § 38:

Arbejdet skal planlægges, tilrettelægges og udføres således, at det sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt forsvarligt.

Bekendtgørelsen om arbejdets udførelse § 7:

Arbejdet skal i alle led udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt ud fra både en enkeltvis og samlet vurdering af de fysiske, ergonomiske og psykosociale forhold i arbejdsmiljøet, som på kort eller lang sigt kan have indvirkning på den fysiske eller psykiske sundhed.

Ingen af Arbejdstilsynets påbud er anket. Det vil indtil videre sige, at det er Arbejdstilsynets måde at håndtere risikosten på, der er de gældende regler: Nemlig – kan de røkke, kan de vælte, så kan de gøre skade.

(Nogle stenhuggere bruger fortsat vurderingskriteriet, at det er sten over 60cm, der skal kunne modstå et tryk på 35kg. Den vurdering duer ikke, da det er Arbejdstilsynets model, der er den gældende, når det handler om arbejdsmiljø for de ansatte).

Arbejdstilsynet sender altid påbud til menighedsrådet eller kirkegårdsbestyrelsen, der typisk får 5 måneders frist til at sikre alle stenene.

Arbejdstilsynet arbejder med en 3deling af ansvaret:

1. Cvrnummer ejeren (menighedsrådet eller kirkegårdsbestyrelsen)
2. Mellemledere fx kirkegårdslederen eller graveren – nogle steder også en administrationschef
3. De ansatte

Det fremgår af arbejdsmiljølovens, at alle de 3 kategorier har ansvar og handlepligt. Det betyder, at menighedsrådet skal forklare de ansatte og mellemlederne, at de skal melde ind til menighedsrådet om usikre sten og de øvrige ansatte skal melde til nærmeste leder, at der er farlige eller usikre sten.

Gravstedsejeren

Det fremgår af reglerne fra Kirkeministeriet og Arbejdstilsynet, at gravstedsejeren SKAL have besked af kirkegården/menighedsrådet. Det vil sige, at der her ligger en klar pligt til at melde videre fra kirkegården til gravstedsejeren.

Om gravstedsejeren siger Kirkeministeriet

”For så vidt angår gravsteder, der er i brug, tilhører gravminder på gravstedet gravstedsejeren, og det påhviler denne at sørge for at udbedre forhold, der udgør en sikkerhedsrisiko samt at afholde de udgifter, der er forbundet med udbedringen. Dette gælder også for gravsteder, hvor der er indgået en aftale om flerårig vedligeholdelse.”

Det er således gravstedsejeren, der har det juridiske ansvar for de skader, stenen kan forvolde på besøgene og ansatte. MEN de skal vide, at den er gal – og den viden skal kirkegården forsyne dem med. Der er også gravstedsejeren, der suverænt bestemmer, hvad der skal ske med en risikosten, og hvordan den skal sikres.

Erstatningsansvar

At have et juridisk ansvar er ensbetydende med, at der også ligger et erstatningsansvar for den juridisk ansvarlige, hvis der sker en skade.

Hvis der vælter en sten, der laver en skade på en person, kan der rejses krav om erstatning, hvis der er tale om et tab for skadelidte.

I sidste ende kan det være en domstol, der fastsætter, hvem der er ansvarlig, og hvad erstatningen skal være. Det er dette ansvar, der kan ende hos kirkegårdslederen eller menighedsrådet, hvis de undlader at handle på kendt viden. I de tilfælde kan der være tale om ”skærpede omstændigheder”, når noget er kendt, men øjnene forbliver lukkede.

Menighedsrådet/kirkegårdslederen ved godt, der skal laves en APV på risikosten

Handlepligten

Menighedsrådet har handlepligten – det vil sige, at der SKAL laves en APV på risikosten. Denne viden fra APVen skal meddeles til de enkelte gravstedsejere, der dermed er den ansvarlige for at stenen sikres. Gravstedsejeren er nu den, der kan rejses et erstatningskrav imod.

Manglende handling

Hvis menighedsrådet/kirkegårdslederen undlader at udføre handlepligten, får gravstedsejeren ikke kendskab til, at stenen skal sikres og kan derfor heller ikke gøre noget.

Det betyder, at ansatte og menighedsrådet, der kender risikoen nu har det juridiske ansvar, og det er menighedsrådet, et erstatningskrav skal rejses imod.

Det betyder også, at når man ved, at der skal laves en APV over sine sten og ikke gør det (fx ”at vi da bare kan vente til Arbejdstilsynet kommer”), så pådrager man sig et skærpet ansvar (når man kender til en risiko og undlader at handle på den).

Tilsynspligt

Med handlepligten følger også en tilsynspligt når en gravstedsejer selv sikrer sin sten – det vil sige en forpligtelse til at kontrollere, at sikringen er i orden.

Hvis sikringen ikke er i orden, ligger der en forpligtigelse til at give gravstedsejeren besked om, at stenen skal sikres igen.

Udfører menighedsrådet ikke denne kontrol, vil det igen være menighedsrådet et evt. erstatningskrav skal rejses imod.

Arbejdsskade

Sker skaden på en ansat, vil vedkommende altid være dækket af menighedsrådets arbejdsskadeforsikring – og der skal anmeldes til dem (Folkekirkenes Forsikringsenhed). Men der kan også rejses et evt. erstatningskrav mod den juridisk ansvarlige (se ovenfor).

Konklusion

- Miljøhuset anbefaler, at ansatte tager en snak om alvoren i arbejdet med risikosten, og om hvor vigtigt det er, at besøgende og ansatte kan færdes frit og trygt på kirkegården. Tag kontaktpersonen og kirkeværgen med i denne snak.
- Sørg for at få lavet en APV over risikosten.
- Lav en handleplan på max 5 måneder (se Miljøhusets vejledning om dette).
- Særligt store risikosten, der kan vælte og lave en stor skade, skal håndteres omgående. Minimum er, at der sættes minebånd rundt om hele gravstedet med et skilt med adgang forbudt. Arbejdstilsynet kræver, at der laves en effektiv afspærring.
- Sørg for, at gravstedsejerne får den rigtige rådgivning om, at de lige så godt i første ombæring kan sikre stenene effektivt. Få mere inspiration til dette i Miljøhusets vejledning om sikring af sten.

Miljøhuset
August 2018